

سه خوان یک تولید پاک

ما انسان‌ها یا در حال تولید کردن هستیم یا در حال مصرف کردن. اگر به رفتارهای خودمان نگاه کنیم، در این دو دسته جای می‌گیرند. مثلاً کالایی را تولید می‌کنیم یا یک فکر یا حتی حرف یا خدماتی را تولید می‌کنیم. مصرف هم شامل خورد و خوراک و پوشاک و مسکن و هر چیز دیگری است که آدم آن‌ها را مصرف می‌کند. در همه این رفتارها، چه تولیدی و چه مصرفی، زندگی ما رنگ و بویی به خود می‌گیرد که به روش و سبک زندگی ما تبدیل می‌شود و ما باید آن‌ها را بدانیم.

تولید هر محصول از نظر تأثیر خوبی که بر اقتصاد کشور می‌گذارد و همچنین به جهت ایجاد ارزش افزوده زیاد و در نتیجه درآمد بهتر، هم در کشور و قوانین و سیاست‌های آن و هم در دستورات دینی تأکید شده و کار پسندیده‌ای است. به این معنی که از نظر اقتصادی شما با تولید، ارزش افزوده‌ای برای سرمایه خودتان و حتی اقتصاد کشور ایجاد کرده‌اید و در واقع یک ثروت ساخته‌اید. ثروت واقعی کشورها در اقتصاد امروز میزان تولیدات و تجارت با آن‌هاست. به اقتصادهای بزرگ دنیا نگاه کنید. بیشتر آن‌ها کشورهای هستند که در آن‌ها شرکت‌های گوناگون در تولید محصول یا خدمات وجود دارند. در نتیجه ثروت زیادی به وجود می‌آید که چه بین مردم خود آن کشور و چه بین مشتریان بین‌المللی جذاب می‌شود.

فرض کنید می‌خواهید چیزی تولید کنید. یعنی شما به عنوان هنرجو، چه در هنرستانان و چه در شغلی که بعد از هنرستان دست و پا می‌کنید، به تولید یک محصول دست می‌زنید. سؤالی که پیش می‌آید، این است که چه اصولی را باید در آن رعایت کنید؟ منظورمان اصول اقتصادی و کارآفرینی نیست، این‌ها را در جای خودشان باید یاد گرفت. صحبت ما آداب و روش‌ها و اصولی هستند که در روش زندگی هر

ایرانی مسلمان باید رعایت شوند. اگر خاطراتان باشد، در شماره قبل گفتیم، باید تکلیفتان را ابتدا با خودتان روشن کنید که می‌خواهید با چه روشی زندگی کنید؟ هر ایرانی مسلمان اصولی دارد که در همه بخش‌های زندگی‌اش باید مشخص باشد؛ حتی کار اقتصادی و تولیدی.

ما فرض را بر این می‌گذاریم که شما تکلیفتان را روشن کرده‌اید. اولین اصلی که برای تولید کردن باید مراقب آن باشیم و آن را تبدیل کنیم به اصول زندگی کاری‌مان، این است که تولید ما باید پاک و پاکیزه باشد. حالا این پاک و پاکیزه بودن یعنی چه و چند مرحله دارد؟

اول اینکه باید با ذات سالم آدم جور در بیاید. ذات سالم آدم همان فطرت است که خداوند در وجود همه قرار داده است و شما هم حتماً در کتاب‌های دین و زندگی‌تان اسم آن را شنیده‌اید. فطرت در واقع یک راهنمای خوب است که خدا به انسان‌ها داده است تا با آن خوب را از بد بتوانند تشخیص دهند. البته باید مواظبت کنیم روی فطرت‌مان گرد و خاک اعمال و رفتار بدمان ننشسته باشد.

منظورمان چیست؟ مثلاً همه ما وقتی به این ذات پاک مراجعه می‌کنیم، می‌دانیم که «ظلم» چیز بدی است و در مقابل آن «عدالت» چیز خوبی است. یعنی با مراجعه کردن به آن می‌توانیم خوب‌بودن یا بدبودن مسائل را متوجه شویم. و این را خداوند در فطرت همه انسان‌ها قرار داده و در قرآن کریم آیه ۸، سوره شمس به همه انسان‌ها اطلاع داده است: «فَاللَّهُمَّهَا فُجُورًا وَ تَقْوَاهَا». این مراجعه به فطرت را ما در کار تولید هم می‌توانیم انجام دهیم. یعنی مثلاً وقتی می‌دانیم رفتار خشونت‌آمیز با ذات سالم آدم «همان فطرت» هم‌خوانی ندارد، پس نباید محصولی تولید کنیم که خشونت با آن ترویج شود.

مرحله دومی که باید رعایت کنیم، این است

که محصول تولیدشده ما نباید برای بقیه ضرر داشته باشد. بعضی وقت‌ها محصول خوبی هست که با فطرت هم سازگار است، اما به بقیه ضرر می‌رساند. ما حتی در دستورات اسلام هم داریم که حد انجام آن‌ها تا جایی است که ضرر نرساند و این یک قاعده در احکام دین است: «قَاعِدَةٌ لَا ضَرْرَ وَ لَا ضَرَارَ فِي الْأَسْلَامِ». بگذارید مثالی بزنیم: در زمان پیامبر (ص)، عده‌ای یک مسجد ساختند. تصور کنید یک کار، آن هم ساخت مسجد، چقدر می‌تواند خوب و مثبت باشد! اما چون این مسجد را برای ضرر رساندن به مؤمنان ساخته بودند، پیامبر (ص) دستور داد آن را خراب کنند! و در قرآن کریم، در سوره توبه، آیه ۱۰۷ آن مسجد «ضرار» نامیده شد. یعنی حتی مسجدی را که برای ضرر رساندن به مؤمنان ساخته شده بود هم خراب کردند.

پس اینکه یک محصول نباید به آدم‌ها ضرر برساند، مرحله دوم است. مثلاً تولید کتاب و محصول فرهنگی کار خوبی است و با فطرت هم سازگار است، اما اگر محتوای این کتاب برای منحرف کردن آدم‌ها از دین باشد، یا به فکر آدم‌ها آسیب برساند، یک تولید بد است. یا مثلاً وسیله‌ای برای اتومبیل‌ها می‌سازند که با آن صدای آگزوز ماشین‌ها را زیاد می‌کند. وقتی می‌دانیم این وسیله برای بقیه مزاحمت و آلودگی صوتی ایجاد می‌کند، پس تولید کردن آن کار خوبی نیست؛ به این دلیل که به بقیه ضرر می‌رساند.

اما مرحله سوم که خیلی هم مهم است. هر محصول تولیدی، علاوه بر اینکه باید با فطرت آدم سازگار باشد و هم‌زمان ضرر هم نداشته باشد، باید فایده هم داشته باشد. مرحله سوم همین است: فایده‌داشتن و بیهوده‌نبودن تولید محصول. ما که نباید عمر خودمان و بقیه را، سرمایه‌مان و کلی امکانات دیگر را برای تولید چیزی استفاده کنیم که هیچ سود و فایده‌ای

برای استفاده کنندگانش ندارد! حتی اگر این محصول را از ما بخرند و ما پولدار هم شویم، اما مسئولیت خودمان در برابر بقیه آدم‌ها و مشتری‌انمان را رعایت نکردیم و چیزی به آن‌ها داده‌ایم که برایشان فایده‌ای ندارد. قرآن کریم در چند آیه پرداختن به کارهای بیهوده را از ویژگی‌های بد یک انسان عنوان می‌کند و به مؤمنان می‌گوید که از این کارها دوری کنند. مثلاً در سوره مؤمنون در آیه ۳ «وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ» این فرار کردن از کارهای بیهوده

را از ویژگی‌های مؤمنان می‌شمارد. ممکن است تولید یک محصول حلال باشد، و ضرری هم نداشته باشد، اما تولیدکننده ایرانی مسلمان وقتی می‌خواهد «انتخاب» کند چه

چیزی را تولید کند باید به سودمند بودن آن هم توجه کند. این هم از ویژگی‌های تولید پاک و پاکیزه است. این انتخاب و تصمیم ما برای تولیدکردن مسئولیت‌هایی به دنبال دارد که در نظر گرفتن حق مشتری از جمله آن‌هاست. با رعایت این سه مرحله در تولید، می‌توانیم سرمان را بالا بگیریم و با افتخار بگوییم ما تولیدکننده ایرانی مسلمان هستیم. به امید اینکه همه شما تولیدکنندگانی با تولیدهای پاک و پاکیزه باشید.

